

Vergaderjaar 2002–2003

28 606

Jeugdzorg 2003–2006

Nr. 4

BRIEF VAN DE MINISTER VAN JUSTITIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 10 december 2002

In juli heeft de toenmalige Staatssecretaris van Justitie de Inspectie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming verzocht een onderzoek te verrichten in de zaak van Rochelle Rijkers, omdat onvoldoende duidelijk was of op alle momenten door de betrokken instellingen juist gehandeld werd. Het onderzoek betrof de totstandkoming en uitvoering van de ondertoezichtstelling. Inmiddels heb ik het onderzoeksrapport van de Inspectie Jeugdhulpverlening en Jeugdbescherming in ontvangst genomen.

In de beantwoording van de vragen van de heer Teeven, heb ik u toegezegd zo spoedig mogelijk na de in ontvangstname het rapport aan u toe te zenden. Bij deze voldoe ik aan deze toezegging. In het belang van de privacy van de betrokkenen zend ik u het hoofdrapport, zonder bijlagen, toe¹. Voor een goed begrip van deze complexe zaak, ga ik in deze brief eerst in op de conclusies en aanbevelingen van de Inspectie en vervolg ik mijn betoog met mijn reactie daarop.

Conclusies en aanbevelingen

De Inspectie concludeert dat de bijzondere omstandigheden het werken van de instellingen bemoeilijkt hebben. De druk, zeker op individuele medewerkers, is groot geweest en heeft het handelen beïnvloed. Niettemin is de Inspectie van mening dat de wijze waarop er door de instellingen invulling is gegeven aan de eigen verantwoordelijkheid, te wensen overlaat. De betrokken instellingen en organisaties zijn er, ook gedurende het proces, niet in geslaagd om vanuit hun eigen verantwoordelijkheid vorm te geven aan het gemeenschappelijke belang om voor het meisje een aanvaardbare opvoedingssituatie te realiseren, haar omgeving voldoende steun te bieden en hulp te organiseren.

De Inspectie richt zich in een aantal aanbevelingen tot mij en de betrokken instellingen:

- a. De Inspectie benadrukt het belang van een actief communicatie- en

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

- mediabeleid bij de instellingen, waarin zij, mogelijk gefaciliteerd kunnen worden door het departement;
- b. Om de kwaliteit van de uitvoering van kindbeschermingsmaatregelen te verbeteren, dienen instellingen bij de uitvoering van beleid inzake professioneel handelen aandacht te besteden aan het gemotiveerd omgaan met afwijkingen van afspraken en protocollen;
 - c. Er dient bij de aansturing van de gezinsvoogdij-instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming expliciet aandacht te worden besteed aan het realiseren van een goed werkend kwaliteitssysteem;
 - d. Er dient te worden zorggedragen voor het vastleggen van een toetsbare afstemming van werkzaamheden zodat duidelijk wordt waar de (afzonderlijke) partijen op aanspreekbaar zijn;
 - e. Om de belangen van het kind een expliciete rol in de uitvoering van de maatregel te laten spelen, dient daaraan bij de herziening van de bestaande Wet- en Regelgeving aandacht te worden besteed;
 - f. De eisen die aan dossiervorming van instellingen worden gesteld, dienen zodanig te zijn dat betrokkenen in staat kunnen worden gesteld om het onderzoeksproces te volgen.

Reactie op de conclusies en aanbevelingen

Kwaliteit

Met de Inspectie ben ik van oordeel dat het optreden van de instellingen in deze zaak beter had gekund en beter had gemoeten. Het handelen in deze zaak werd sterk beïnvloed door druk van buitenaf, waardoor van betrokkenen soms het uiterste is gevraagd. Ook in die situatie mag echter een helder en overtuigend optreden van de instellingen verwacht worden. Een constatering is dat de betreffende gezinsvoogdij-instelling op een aantal momenten onvoldoende in staat was om een dergelijke complexe zaak op een goede wijze te behandelen.

Ik zie het als mijn taak, als verantwoordelijk minister voor een kwalitatief goede uitvoering van jeugdbeschermingzaken om ervoor te zorgen dat een extra impuls wordt gegeven om de kwaliteit van de gezinsvoogdij-instellingen verder te verbeteren. Eerder uitgebrachte onderzoeken zijn voor mij reeds aanleiding geweest tot het nemen van extra maatregelen op dit punt, zoals het zogenoemde Deltaplan. In het kader van dit plan zijn dit jaar vier pilots gestart waarin wordt gewerkt met een lagere gemiddelde caseload (1 op 15) en met een methodische aanpak, die gebaseerd is op het in september 2001 uitgebrachte methodiehandboek gezinsvoogdij. Doel van het Deltaplan is na te gaan of hierdoor een zichtbare verbetering van kwaliteit van de uitvoering van de ondertoezichtstelling wordt bereikt. De eerste resultaten hiervan zullen in 2003 duidelijk worden. De aanbevelingen in het Inspectierapport onderstrepen het belang dit beleid met kracht voort te zetten. De vraag is echter of deze aandacht voor kwaliteit, ook bij de instellingen en de landelijke koepel, voldoende vertaald wordt in de dagelijkse uitvoering van de jeugdbescherming. Ik zal er daarom bij de sector op aandringen dat deze vertaling een nadrukkelijk onderdeel moet uitmaken van deskundigheidsbevordering van gezinsvoogden en teamleiders.

Bureaus Jeugdzorg kunnen op dit moment gebruik maken van instrumenten die in het kader van het «Programma kwaliteitszorg in de jeugdzorg» zijn ontwikkeld. In dit programma wordt een systeem van onderlinge toetsing ontwikkeld en zijn de eerste stappen gezet naar de ontwikkeling van kwaliteitscertificaten voor jeugdzorgorganisaties. De provincie zal jaarlijks op basis van de Wet Toetsingsystemen een toetsing uitvoeren of aan de gestelde kwaliteitseisen wordt voldaan.

Tevens zullen kwaliteitseisen die gesteld worden aan Bureaus Jeugdzorg, worden vastgelegd in een AMVB bij de Wet op de Jeugdzorg. Deze kwaliteitseisen en een nog op te stellen «Referentiemodel Bureaus Jeugdzorg» moeten zorgen voor een landelijk vergelijkbare werkwijze van de Bureaus Jeugdzorg.

Samenwerking en afstemming

Een ander belangrijk punt voor mij is dat op belangrijke momenten betrokken instellingen elkaar niet over de zaak hebben geïnformeerd. Om uitvoering te geven aan de gescheiden verantwoordelijkheden die de wet aan de verschillende instellingen geeft, bestaan er afspraken (protocollen) over hoe deze functiescheiding tussen instellingen in de praktijk wordt vormgegeven. Geen van de betrokken instellingen heeft het initiatief genomen om het belang van het meisje te vertalen in gemeenschappelijke doelen waarbinnen de onderscheiden verantwoordelijkheden elkaar hadden kunnen versterken. In deze zaak is gebleken dat omstandigheden het kunnen vereisen dat afgeweken wordt van bestaande afspraken. Protocollen mogen nimmer het professioneel handelen van instellingen in de weg staan.

Ik zal er opnieuw bij de sector op aandringen, indien het specifieke geval hierom vraagt, een eigen verantwoordelijkheid te nemen en gemotiveerd af te wijken van gemaakte afspraken die wellicht in een ander kader wel doel hadden. Uiteraard dient hierbij de transparantie van besluitvorming en navolgbaarheid van beslissingen in dossiers gegarandeerd te zijn.

Deze zaak maakt duidelijk dat de samenwerking in dit soort zaken verbeterd moet worden en de gezinsvoogdij-instelling kennelijk onvoldoende in staat was om in deze complexe zaak processen in goede banen te leiden. Daarom heb ik opdracht gegeven te onderzoeken op welke wijze organisaties in de toekomst beter in staat kunnen worden gesteld om de regie in handen te houden.

Communicatie- en mediabeleid

De Inspectie besteedt aandacht aan het feit dat de zaak Rochelle Rikers om een aantal redenen bijzonder is. Al voordat de instellingen betrokken raakten was deze zaak publiek bekend. Er was voortdurend sprake van media-aandacht. Deze aandacht in combinatie met de heftige reacties die de gruwelijke voorgeschiedenis opriep bij betrokkenen en in de maatschappij, maakte dat de instellingen hebben moeten opereren in een uitzonderlijk krachtenveld.

Naar mijn mening zijn de media, in het streven om aandacht voor deze zaak te generen, vaak voorbij gegaan aan het belang van het meisje. De casus is een voorbeeld van een zaak waarin advocaten en deskundigen via de media hun gelijk willen halen, ongeacht het belang van de betrokkenen. Het past in de maatschappelijke trend om kwesties in alle openheid in de media aan de orde te stellen. De media hebben zich echter onvoldoende gerealiseerd welke negatieve effecten de berichtgeving heeft gehad op de mogelijkheden van de instellingen om een rustige en veilige omgeving voor het meisje te creëren.

Ik onderschijf daarom graag de aanbeveling van de Inspectie aan de media om bij het brengen van nieuws over dit soort zaken rekening te houden met mogelijke gevolgen hiervan voor de leefsituatie van kinderen. Kinderen zijn immers niet in staat om hun eigen belangen te verdedigen. Instellingen worden vaak bekritiseerd en zijn, vaak door de privacyregels die hen wel, maar anderen geen beperkingen opleggen, niet in staat zich te verweren. Daardoor is het lastig zaken op een evenwichtige wijze te

presenteren. Daar waar het rapport lacunes constateert in het communicatie- en mediabeleid zal ik er bij de landelijke koepel van gezinsvoogdij-instellingen op aandringen hiervoor een plan te ontwikkelen. Ik zal bezien in hoeverre facilitering van mijn departement bij de uitvoering daarvan noodzakelijk is.

Wet- en regelgeving

De Inspectie doet de aanbeveling om bij de herziening van bestaande wet- en regelgeving de belangen van het kind een expliciete rol in de uitvoering van de maatregel te laten spelen.

De wet- en regelgeving in het kader van de ondertoezichtstelling hanteert zogenaamde open gronden en doelen, welke in algemene termen verwijzen naar het belang van het kind. In de eisen die aan de uitvoering van de maatregel worden gesteld, wordt op dit moment niet expliciet verwezen naar het belang van het kind. Een veel gehoorde klacht is dat het belang van het kind op zich geen heldere term is.

Binnen het departement worden plannen ontwikkeld om de uitvoering van de kindbescherming te verbeteren. Hierover heb ik bij brief van 4 december 2002, kenmerk 5200693/802 inzake scheidings- en omgangsproblematiek, uw Kamer bericht. Onderdeel daarvan is dat het belang van het kind een duidelijker plaats krijgt in de kindbeschermingswetgeving en de uitvoering daarvan. In dat kader zal van de uitvoeringsorganisaties Raad voor de Kinderbescherming en (gezins)voogdij-instellingen worden gevraagd om aan het belang van het kind ontleende criteria te ontwikkelen voor het vragen c.q. uitvoeren van kindbeschermingsmaatregelen.

Het verloop van deze zaak heeft laten zien dat, om voldoende inzicht te hebben in het verloop van processen, dossiers voldoende informatie moeten bevatten. Normen 2000, het beleidskader voor de Raad voor de Kinderbescherming, zal bij de eerstvolgende herziening (de voorbereidingen daarvan vinden momenteel plaats) aandacht besteden aan de eisen die gesteld worden aan de dossiervorming.

Consequenties voor deze zaak

Het Inspectierapport maakt duidelijk dat de betrokken gezinsvoogdij-instelling er onvoldoende in geslaagd is om in de beginfase helderheid te bieden over de geschiktheid van vader als opvoeder en over zijn rol in het proces. Het onderzoek van de Inspectie richtte zich nadrukkelijk niet op de vraag of vader geschikt is het gezag uit te oefenen dan wel of Rochelle terecht uit huis is geplaatst is. Het inspectierapport zal derhalve geen directe invloed hebben op de verblijfplaats van Rochelle of de gezagspositie van de ouders.

De machtiging tot uithuisplaatsing is verleend door de kinderrechter. De kinderrechter heeft de beslissing hiertoe niet alleen gebaseerd op het raadsrapport en het onderzoek van de extern deskundige, maar ook andere beschikbare informatie.

Mij is gebleken dat de vader de rechtbank inmiddels heeft gevraagd om hem het gezag over zijn dochter te geven. Dit verzoek is op 3 december jl. behandeld door de Rechtbank te Dordrecht. De rechter heeft besloten de contra-expertise die momenteel op verzoek van vader door het Forensisch Instituut Zetten wordt uitgevoerd, uit te breiden met de vraag naar de pedagogische mogelijkheden van de ouders om voor Rochelle te zorgen. Afhankelijk van de uitkomst zal de rechter een beslissing nemen op het verzoek om gezagswijzing van vader.

Ik heb mij recent laten informeren omtrent de huidige situatie van Rochelle. Uit deze informatie blijkt dat het op dit ogenblik naar omstandig-

heden goed gaat met het meisje. Ze functioneert goed door de rust, structuur en veiligheid die haar in de instelling geboden kan worden.

Tot slot

Ik ben me er van bewust dat het Inspectierapport niet uitputtend ingaat op de omstandigheden waaronder de jeugdbescherming in deze zaak heeft gewerkt. De inzet en betrokkenheid van de instellingen is in deze zaak zeer groot geweest. Hoewel dit niet geleid heeft tot een situatie waarin doelstellingen werden gehaald, twijfel ik er niet aan dat dit wel het uitgangspunt is geweest van het handelen.

Met het uitkomen van het Inspectierapport en mijn reactie daarop, is een fase afgesloten. Ik hoop dat de verstrekte informatie niet zal leiden tot verstoring van de betrouwbare rust die er nu lijkt te zijn voor het betrokken meisje.

De Minister van Justitie,
J. P. H. Donner